

Statens Helsepersonellnemnd - HPN-2003-17

Myndighet	Statens Helsepersonellnemnd - Vedtak.
Dato	2003-08-26
Doknr/publisert	HPN-2003-17
Stikkord	Klage over vedtak om advarsel, jf helsepersonelloven §56. Hpl § 21, § 22, § 23 og § 56, jf tidligere legelov § 31, § 32 og § 52.
Sammendrag	<p>Advarsel til lege - brudd på taushetsplikt. Dissens 4-2. En pasient ga opplysninger om sin far under en konsultasjon hos lege. Opplysningene ble uten datterens vitende nedtegnet i farens journal. Senere samtykket faren i at hans journal ble utlevert i forbindelse med en rettssak, men han visste ikke at journalen inneholdt opplysninger gitt av datteren. Etter flertallet i nemndas syn burde klager utvilsomt ikke ha nedtegnet opplysningen fra datteren i farens journal. Nemndas flertall var imidlertid usikker på om nedtegnelsen alene innebar et brudd på taushetsplikten. Flertallet fant ikke grunn til å ta stilling til spørsmålet da det ikke avgjørende for resultatet. Klager brøt under enhver omstendighet taushetsplikten i forhold til datteren da han utleverte journalen til blant annet faren. Flertallet kom til at pliktbruddet var grovt og derfor kvalifiserte for en advarsel. Det ble lagt avgjørende vekt på at pliktbruddet skjedde på et kjerneområde for en leges virksomhet, og omhandlet en plikt som er avgjørende for tilliten til helsetjenesten og for forholdet mellom lege og pasient. Mindretallet kom til at forholdet ikke var grovt nok. Det ble særlig vist til at reglene for hvordan komparentopplysninger skal behandles er uklare. Helsetilsynets vedtak ble stadfestet.</p>
Saksgang	Saksnr: 03/00017
Parter	AP, X.
Forfatter	Nina Mår Tapper, Helene Braanen, Magne Nerland, Elisabet E. Romøren, Eirik Bø Larsen, Vera Christensen.

SAKENS BAKGRUNN: En pasient hadde under konsultasjon hos klager 3. mai 1999 i forbindelse med samboerens dødsfall, gitt opplysninger om sin far og familiesituasjonen. Faren var også pasient hos klager og opplysningene ble nedtegnet som komparentopplysninger i hans journal uten datterens vitende. Journalen ble utlevert i forbindelse med farens rettssak mot sin arbeidsgiver i februar 2002. Faren fikk derfor innsyn i opplysningene, noe som ble en belastning for forholdet mellom far og datter. Datteren gir i sitt brev av 21. februar 2001 uttrykk for at hun selv oppfatter dette som et alvorlig brudd på den tillit hun skal ha til sin lege. Videre uttaler hun at det føles som en tilleggsbelastning at opplysningene blir brukt mot hennes far i en rettssak. Utleveringen har videre ført til at relasjonen med faren nå nærmest er helt ødelagt.

Datteren klaget på det hun anså som brudd på taushetsplikten til fylkeslegen.

Statens Helsetilsyn ga klager i vedtak av 11. oktober 2002 en advarsel for brudd på taushetsplikten. Klager, ved Den norske lægeforening, klaget på vedtaket 4. november 2002 og begrunnet klagen nærmere i brev av 11. desember 2002. Helsetilsynet fant ikke at det var fremkommet opplysninger som tilsa en omgjøring av vedtaket og oversendte saken til nemnda for behandling 21. januar 2003.

KLAGER opplyser i brev til Statens helsetilsyn av 28. juli 2002 at opplysningene ble skrevet ned i forbindelse med at klager skulle skrive henvisningen til psykiater. I ettertid ser han at ordvalget var svært uheldig og at opplysningen aldri skulle ha kommet med i journalkopien. Han viser til at han ellers alltid sletter alt hvor en tredjeperson uttaler seg eller blir omtalt. Klager ser at i dette tilfellet har det skjedd en grov feil. Han beklager at han ikke har vært omhyggelig nok med gjennomlesningen av journalen.

Av Den norske lægeforenings klage fremgår det at foreningen ikke finner at det foreligger et brudd på taushetsplikten ved at opplysningen ble ført i farens journal uten at datteren samtykket til dette. Legen har en plikt til å nedtegne komparentopplysninger dersom de er nødvendige og relevante for å yte forsvarlig behandling og oppfølging.

Legeforeningen anser det heller ikke som et brudd på taushetsplikten at journalen ble fremlagt uten at faren kjente til disse opplysningene. Pasienten har en lovbestemt rett til å kreve kopi av sin journal og kunne ha gjennomgått journalen før den ble fremlagt i retten. Foreningen viser imidlertid til at i de tilfeller journalen utleveres direkte til motpart kan det tenkes situasjoner hvor legen bør gjøre pasienten oppmerksom på bestemte type opplysninger og forsikre seg om at samtykket også gjelder disse opplysningene.

Legeforeningen anfører til slutt til at et eventuelt pliktbrudd under enhver omstendighet ikke er så alvorlig til at det bør gis advarsel etter helsepersonelloven § 56 og viser i den forbindelse til nemndas vedtak i sak 01/00066 (HPN-2001-66).

STATENS HELSETILSYN viser til at personvernet skal sikre den enkeltes interesse i at opplysninger ikke brukes til andre formål enn de er innhentet for. Datteren ga opplysningene i forbindelse med egen sak. Hun ble ikke gjort oppmerksom på at informasjonen ble nedtegnet i farens journal. Tilsynet finner at klager har overtrådt legelovens regel om taushetsplikt ved å nedtegne opplysningene gitt av datteren i farens journal. Videre anser Helsetilsynet at farens samtykke om utlevering av journal ikke kunne gjelde datterens opplysninger, da de ikke skulle være en del av hans journal. Helsetilsynet mener derfor at klager skulle sørget for å utelate disse opplysningene.

I tilknytning til Legeforeningens anførsel om at det foreligger plikt til å nedtegne komparentopplysninger selv om datteren ikke har samtykket, finner Helsetilsynet at det ikke er grunn til å ta stilling til om det er hjemmel til dette i medhold av journalforskriften av 1989 § 6, da det sentrale er at den lovbestemte taushetsplikten vil gå foran en forskriftsbestemmelse som omhandler journalføring. Helsetilsynet finner ikke at det foreligger forhold som begrenser klagers taushetsplikt, da det følger av forarbeidene at rettstridsreservasjonen i legeloven § 31 andre ledd kun henspiller på helt spesielt alvorlige tilfeller.

Helsetilsynet viser til at klager brøt taushetsplikten både i det han førte datterens opplysninger i farens journal og når de ble fremlagt til bruk i retten. Når det gjelder nemndas avgjørelse Legeforeningen viser til, hvor det ble fastslått kritikkverdige forhold men at disse ikke var av en slik karakter at de ga grunnlag for advarsel, finner Helsetilsynet ikke å kunne legge denne til grunn for skjønnsutøvelsen i denne aktuelle saken.

NEMNDAS BEMERKNINGER:

- Rettslig grunnlag:

Hovedregelen om taushetsplikt i lov om leger av 13. juni 1980 nr 42 § 31, unntak fra taushetsplikt ved pasientens samtykke i § 32 og bestemmelsen om advarsel i samme lovs § 52 - er videreført i helsepersonelloven §§ 21, 22, 23 og 56. Det har således ingen betydning for realiteten om gammel eller ny lov anvendes.

Nedtegnelsen av datterens opplysninger skjedde før lov om helsepersonell av 2. juli 1999 trådte i kraft og vurderes etter legeloven. Utleveringen av journalen skjedde i forbindelse med forberedelse til rettssak i februar 2002 etter at lov om helsepersonell av 2. juli 1999 trådte i kraft og forholdet vurderes etter helsepersonelloven. Farens innsyn i egen journal skjedde etter at lov om pasientrettigheter av 2. juli 1999 nr 63 trådte i kraft 1. januar 2001 og forholdet vurderes etter pasientrettighetsloven § 5-1.

Legeloven § 31 om taushetsplikten lød:

En lege skal iakttta taushet og hindre at andre får kjennskap til opplysninger om folks legems- og sykdomsforhold eller andre personlige forhold som har når kunnskap om under sin legevirkosomhet.

Dette gjelder ikke når det i lov er fastsatt at legen ikke skal ha taushetsplikt, eller når det av andre særlige grunner må anses rettmessig å meddele opplysninger som er underlagt taushetsplikt.

I forhold til den som fra før er kjent med opplysningene gjelder det ikke taushetsplikt.

Legeloven § 32 første ledd om taushetsplikt og samtykke lød:

Taushetsplikt faller bort i den utstrekning den som har krav på taushet, eller som opplysningene angår, samtykker i at de gis til andre.

Legeloven § 52 om advarsel lød:

«Den som overtrer denne lov eller bestemmelse gitt i medhold av den, eller på annen måte handler ukorrekt eller i strid med god legeskikk, kan av departementet gis skriftlig tilrettevisning eller advarsel.

Før skriftlig advarsel blir gitt, skal vedkommende ha fått adgang til å forklare seg muntlig eller skriftlig.»

Helsepersonelloven § 22 om samtykke til å gi informasjon første ledd lyder:

«Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for den opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning den som har krav på taushet samtykker.»

Helsepersonelloven § 56 lyder:

«Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten eller til å påføre pasienter en betydelig belastning.

Advarsel er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.»

Pasientrettighetsloven § 5-1 første og annet ledd om rett til innsyn i journal lyder:

«Pasienten har rett til innsyn i journalen sin med bilag og har etter særskilt forespørsel rett til kopi. Pasienten har etter forespørsel rett til en enkel og kortfattet forklaring av faguttrykk eller lignende.

Pasienten kan nektes innsyn i opplysninger i journalen dersom dette er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten selv, eller innsyn er klart utilrådelig av hensyn til personer som står pasienten nær.»

- Hva gjelder realiteten vil nemnda bemerke:

Spørsmålet for nemnda er om klager brøt taushetsplikten da han nedtegnet opplysningene fra datteren i farens journal og om han brøt taushetsplikten da han utleverte journalen med disse opplysningene. Dersom det foreligger et pliktbrudd, må det vurderes om pliktbruddet er uaktsomt eller forsettlig, og om det er egnet til enten å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten eller til å påføre pasienter en betydelig belastning.

Nedtegnelse av opplysninger fra en pasient i en annen pasients journal

Spørsmålet for nemnda er om det innebærer et brudd på taushetsplikten å nedtegne opplysninger fra en pasient i en journal til en annen pasient uten samtykke fra pasienten som har gitt opplysningen.

Datteren gav opplysninger om faren i forbindelse med konsultasjon hos klager hvor hennes egen situasjon i tilknytning til spørsmålet om en sykemelding stod i fokus. **Nemndas flertall, bestående av Nina Mår Tapper, Magne Nerland, Helene Braanen og Vera Christensen**, slår fast at opplysningene klager mottok var personlige og omfattet av taushetsplikten både i medhold av legeloven § 31 og helsepersonelloven § 21.

Nemndas flertall peker videre på at opplysningene ikke ble gitt for å belyse farens, men datterens situasjon og at de derfor sannsynligvis ikke var ment som komparentopplysninger.

Personvernet skal sikre den enkelte at opplysninger ikke brukes til andre formål enn det opplysningene er innhentet for. Taushetsplikten er i kjerneområdet for forholdet pasient/behandler og sentral for å sikre at pasienten er fri til å søke hjelp og gi informasjon til behandleren slik at han kan utføre sitt arbeid på en forsvarlig og for pasienten best mulig måte. Ved at klager nedtegnet datterens uttalelser i farens journal anser nemndas flertall at risikoen økte for at andre - spesielt faren - ville få kjennskap til opplysningene, se blant annet hovedregelen om rett til innsyn i egen journal. Det vises til at klager har plikt til å «hindre at andre får kjennskap til» taushetsbelagte opplysninger, jf legeloven § 31.

Det kan kun gjøres unntak fra taushetsplikten dersom det fremgår av lov eller samtykke. Et samtykke er en uttrykkelig tillatelse fra pasienten, men kan i gitte situasjoner også være indirekte og underforstått. Det må stilles spesielt strenge krav til samtykkets klarhet når den som gir opplysningen, slik som i foreliggende sak, både er pasient og pårørende og det er fare for sammenblanding av i hvilken egenskap opplysningene er avgitt. Datteren var ikke informert om at opplysningen ville nedtegnes og brukes i forbindelse med behandlingen av faren og kunne således heller ikke gi sitt samtykke til dette.

Legeforeningen anfører at legen har plikt til å nedtegne komparentopplysninger dersom de er nødvendige og relevante for å yte forsvarlig behandling og oppfølging. Flertallet stiller seg tvilende til om opplysningene fra datteren i et tilfelle som dette rimeligvis kan rubriseres som komparentopplysninger. Komparentopplysninger innhentes som regel for å belyse den aktuelle pasientens (i dette tilfellet farens) helsetilstand. Opplysningene ble utelukkende gitt for å belyse egen (datterens) situasjon. Opplysningene var følgelig faren uvedkommende.

Nemndas flertall finner at nedtegnelser må skje under hensyntagen til taushetsplikten. Loven angir på uttømmende måte unntakene fra taushetsplikten og et brudd på taushetsplikten vil kun være berettiget ut fra nødrettsbetraktninger eller på grunn av tungtveiende private eller offentlige interesser, jf rettstridsreservasjonen i tidligere legelov § 31 andre ledd og helsepersonelloven § 23 nr 4. Situasjonen i foreliggende sak omfattes ikke av unntaket og det foreligger ikke grunn til å behandle spørsmålet nærmere.

Etter nemndas flertalls syn burde klageren utvilsomt ikke ha nedtegnet opplysningene fra datteren i farens journal. Nemndas flertall er imidlertid usikker på om nedtegnelsen alene innebar et brudd på taushetsplikten, jf tidligere legelov § 31 og helsepersonelloven § 21. Flertallet finner imidlertid ikke grunn til å ta stilling til spørsmålet i denne saken da forholdet under enhver omstendighet ikke er avgjørende for resultatet. Klager brøt, etter flertallets vurdering, uansett taushetsplikten da han utleverte journalen.

Utlevering av journalen

Under henvisning til at opplysningene fra datteren var vernet av taushetsplikten var opplysningene også vernet mot utlevering uten datterens samtykke.

Faren hadde innsynsrett i egen journal, jf pasientrettighetsloven § 5-1. Farens samtykke til å utlevere journalen kunne imidlertid kun gjelde opplysningene som var omfattet av taushetsplikten overfor ham, jf helsepersonelloven § 22 første ledd. Samtykket omfattet ikke opplysningene som var vernet av taushetsplikten overfor datteren.

Nemndas flertall finner at klager brøt taushetsplikten, da han utleverte journalen med opplysningene til pasienten, domstol og dermed også motpart, uten datterens samtykke jf helsepersonelloven §§ 21 og 22 første ledd.

Konklusjon

Det foreligger ikke noe krav om kvalifisert pliktbrudd for å ilegge advarsel etter legeloven § 52, videreført i helsepersonelloven § 56. På den annen side vil ikke ethvert pliktbrudd gi grunnlag for en slik reaksjon. En enkeltstående feilvurdering må som utgangspunkt være grov for å kvalifisere for en advarsel.

Nemndas flertall har lagt avgjørende vekt på at pliktbruddet har skjedd på et kjerneområde for en leges virksomhet og vedrører en plikt som er avgjørende for tilliten til helsetjenesten og for forholdet mellom lege og pasient. Nemnda har lagt vekt på at datteren har følt det som et alvorlig brudd på den tillit hun skal ha til sin lege.

Utleveringen av opplysningene må anses for å være uaktsom. Nemndas flertall finner at pliktbruddet er egnet til å påføre pasienten en betydelig belastning. Etter nemndas flertall vurdering kvalifiserer klagers handlemåte for en advarsel, selv om klager i sin korrespondanse med tilsynsmyndigheten vist innsikt i at egen handlemåte var feil.

Nemndas mindretall, bestående av Eirik Bø Larsen og Elisabet E. Romøren, deler flertallets synspunkt at taushetsplikten er i kjerneområdet for en leges virksomhet og avgjørende for tilliten til helsetjenesten og for forholdet mellom lege og pasient. Mindretallet finner likevel at det må tillegges vekt at reglene for hvordan komparentopplysninger skal behandles er uklare, og at det kan være uklart hvilke opplysninger i en konsultasjon som er å betrakte som komparentopplysninger og hvilke som ikke er det.

Klager har i sin korrespondanse med tilsynsmyndighetene vist innsikt i at egen handlemåte var feil.

Nemndas mindretall konkluderer etter en helhetsvurdering av forholdene i saken med at klagers handlemåte er kritikkverdig, men at man i dette konkrete tilfellet ikke står overfor en handling av en slik grovhet at den kvalifiserer for en advarsel.

Klagen har etter dette ikke ført fram og det påklagede vedtak stadfestes.

KONKLUSJON: Statens helsetilsyns vedtak av 11. oktober 2002 stasfestes.